

Скица предлога за расправљање о проучавању историје друштва

у виду уводне речи о сврси и задацима Годишњака за
друштвену историју

Намера Годишњака за друштвену историју, који се првом својом свеском представља струци, није у суштини дружа до да се придружи постојећим историјским часописима и зборницима код нас и да допринесе бар неколико могућностима за објављивање резултата испитивања, посебно, оних остварених од млађих историчара. Ово подразумева и жељу да се подстигне на нове, даље или систематичније студије и зато је подручје занимања наше публикације ограничено на проучавање друштва у Србији 19. и 20. века, али сагледано у ширим оквирима, у првом реду Балканског полуострва. Друштво као област историјских појава зачео је у нас обрађивајући још Вук Стефановић-Караџић, а први истински учинак постигао 1891. године Стојан Новаковић значајном монографијом *Село*. Упркос више успелих већих и мањих радова који су следили, сме се рећи да ова проблематика није довољно испитивана и да је преко утврђених постојање констатација са предходницима из 19. века.

У основе занимања стављена је историја грађанства, друштвеног слоја схваћеног, с обзиром на његово место и улогу, као „динамичне средине”, средишњег чиниоца друштва заснованог на тековинама „индустријске револуције” и њој одговарајуће цивилизације. У сваком случају је у питању сложена материја узети хронологици и тематски. Обухвата постојеће османско раздобље и доба развијених самосталних држава, нужно су додирнуће и четвори и по деценије дуго пописивање грађанства од стране социјализма болшевичког типа и то на највећем делу Балкана. Изузетна је унутрашња, историјско-географска регионална сложеност оштрих балканског света, при томе смењеног између средоземног и европског, оштрих привредног и друштвеног процеса, блиског источноевропском, ујоредо изложеног деловању стално подстицајног и изузетно привлачног, привредно и културно моћног западноевропског друштва. Отуда важности разноврсних утицаја, најпре оних који су долазили из суседне Средње Европе, међутим подељене на недовољно развијени источни (Хабсбуршко царство, али са просперитетном Чешком)

и на, до краја 19. века ће се по показати, високо развијен западни део (Немачка, Швајцарска). Наведено чини разумљивим зашто методолошки поступајући треба у великој мери да буде заснован на интенизивним компаративним студијама праћеним теоријским које нуди обрасце научних тумачења и омогућава засновање хипотезе, корисне и за усмеравање историјског напретка и за, на крају, уобличавања резултата.

Издавање грађевинства никако не значи да се искључује проучавање осталих слојева и занемарују стварање слике и анализа друштва као целине. Прејословљено је бављење и развијеном и заостајањем, тиме и особитостима европеизације и модернизације у условима неразвијености и тежкој превазилажења наслеђа. Сами изазови и утицаји европских узора били су двојак: и модерни (у свим случајевима унапређивања услова живота) и, чак, антимодерни (у случајевима антиагонизма међу државама и себичног начела *sa egoismo*, онда рајона, тиранија, ирационалних идеологија, корупција капиталистичког система итд.). Питање развитка тражи и одговарање има ли прогреса и уколико га има у чему је, што захтева утврђивање тачних садржаја процеса и, у оквиру њих, начина сталног комбиновања старог и новог, сујеристичављених али и спојених међу собом.

Методолошки и теоријски у средњем веку највеће је она нарочито успишна саставница историографије присутне већ више од једног столећа и у последњих тридесетак година изузетно плодна у трагу схватања и тумачења друштва од стране Макса Вебера и недоумљиво и без предрасуда читаоца Карла Маркса. Она је очувала највеће методолошке основе немачког историјског, али их је и обогатила усвајањем концепција француске просветитељске и учинка и искуства енглеске историографије, у неким истакнутијим случајевима (школа „Аналиста“) и француске географске школе. Добро су дошли - бар у овој раној фази - сви истински стручни приступи, напиме веома разноврсна учења обележена именима друштвена историја или социјална историја или заједно друштвена и социјална историја, онда социјална историјска наука, па историја свакодневнице, малог човека, маргиналиних група, итд. Отуда и потреба што уже сарадње са политолозијом и етнологијом, изузетно важним економским наукама и социологијом. Настаје се избећи ограничења која проистичу из сувише чврстих оквира научних школа, али и еклектичности на дружој страни, што се хоће користити коју може пружити стварање различитих полазишта, поступака и зледишта уз услов интензивних историјских посебних појава, питања и проблема.

Тежи се, у оквиру рада на ужој проблематици историје српског друштва новичеј раздобља, виђењу човековог друштвеног живота у оквирима повезаних великих и сложених посебних подручја привредних, друштвених, политичких и културних појава историје; разумева се свеи као конјунгуијеи који окуља дискоинјуијеи; преознаје се у стварности проинвечни сјој процеса и струкура. Сагласно свему и упркос посвећености „динамичној средини“, хоће се, ради постизања целиности, проучавање свих слојева и група, дакако и појединаца, било „малог човека“ било „историјске личности“, не занемарује се ни

реалности великог значаја долажа и уз признање да њих има и дубоко прекретних. Говоримо о потреби остваривања схватања о целиности историје.

Годишњак за друштвену историју тежи да у границама могућности допринесе аналистичком грађењу целиности схватања и виђења историје, иј. посредством увек посебних, на историјским заснованих обрада и теоријских разматрања појединачних тема друштвене историје најшире схватене. Жеља је окупили у што већој мери сараднике из различитих страна и земаља, поштово са балканског простора. Намерава се постићи сјајни ризам излажења и по с при свеске годишње, које би требало да се редовно појављују крајем априла, почетком септембра и средином децембра у свакој години у којој буде могао излазити Годишњак.

Београд, август 1994.

Андреј Мићковић